

U 113 Stenbron, Ed, Eds sn

Litteratur: M. Aschaneus, *Collectaneum Monumentale Runicum* (hs i Stifts- och landsbiblioteket i Skara); J. Braun 1723, karta (LMS:s arkiv sign. A20-7:1); J. Curman, brev till E. Wessén 1/8 1949 (LiUB); H. Sabel, Årsrapport för 1950 till Riksantikvarieämbetet 14/1 1951 (ATA dnr 678/51) [under Landskapet Allmält]; Fältex. C.

Avbildningar: M. Aschaneus, teckning i a.a.

Fornsök: [saknas]

Celsius' uppgifter om att stenen fanns kvar ännu på 1700-talet bekräftas av att den förekommer i kartmaterial från ungefär samma tid. Detta påpekas i ett brev från agronom Johan Curman på Edsby gård i Upplands Väsby till Elias Wessén den 1 augusti 1949:

Det kanske kan vara av intresse för Eder, att den under nr 113 i "Upplands Runinskrifter" omnämnda runstenen nära Eds kyrka finnes utmärkt på en karta av år 1745. Denna har ritats av lantmätare Gabr. Boding och finnes på Runsa gård i Eds socken. Stenen bör alltså ha funnits kvar och varit känd ännu vid denna tid.

Från andra kartor att döma var Boding mycket noggrann i sina arbeten, varför den av honom angivna platsen troligen nära överens[s]tämmer med den riktiga. Avståndet från kyrkan är c:a 190 meter åt väster. Vägen passerade på detta ställe förr ett litet kärr och gick troligen på en "stenbro". Tyvärr är den del av gamla vägen, som gick över kärret, nu sedan 15 år täckt av en stor vägbank – nya vägen. Kanske stod den på ändmoränen omedelbart norr om kärret samt på gamla vägens södra sida /enl. kartan/. Ingen av de talrika stenarna i närheten ser ut som någon runsten.

Samma plats har stenen även på en något äldre karta av Jacob Braun från 1723 i Lantmäteristyrelsen arkiv (se fig 1). Den omtalas även i beskrivningen till kartan som »en liten Runsten wijd Ryttare husen och Stäcks vägen».

Fig. 1. Jacob Brauns karta från 1723 (LMS A20-7:1). Runstenen U 113 är utsatt på den södra sidan av den östvästliga vägen under ordet *Ryttarehuset*.

Riksantikvarieämbetes ombud i Hammarby, Hugo Sabel, uppger i en rapport att han tillsammans med Holger Löfving sökte efter stenen vid två tillfällen 1950, men utan resultat.

Enligt Aschaneus ska runstenen ha varit av »grå grof flijsott sten», vilket väl snarast bör tyda på att materialet har utgjorts av gnejs. Han uppger också att det större stycket har varit 8 kvarter högt (ca 1,18 m) och 7 kvarter brett (ca 1,03 m). Det lösa stycket ska ha haft en längd av 1 aln (ca 59 cm).

Aschaneus har velat se ett samband med namnet på den döde, som han läser **halfti**, och ett folkligt namn på bron. Han uppger nämligen (citerat efter handskriften i Stifts- och landsbiblioteket i Skara) att »dänna steenbroon kalla de gamla ännu hielp togz broo. Nota, kommer öfuer ens mäd Nampnett på stenen».

Stenens placering på kartan talar för att den har varit en brosten, även om detta ord inte förekommer i den del av texten som är känd. Platsen har ju också i sen tid burit namnet *Stenbron*. I Ortnamnsregistret (Uppsala) upptas en uppteckning av Bertil Pettersson (1929–30) *Stenbro tä* som namn på en »väg på Edsbyns ägor, Eds sn, 200 m. v. Eds kyrka». Han tillägger: »Vägen var här tidigare mycket sank, och man måste lägga ut kavlar för att komma fram. Gärdsgård på båda sidor om vägen.»

Detta dokument ingår i ett digitalt supplement till *Upplands runinskrifter*, en del av korpusverket *Sveriges runinskrifter*. Supplementen publiceras fritt tillgängliga på Internet.

Texten är ännu preliminär och kan komma att revideras. Hittar du felaktigheter eller känner till källor som inte har utnyttjats är du välkommen att meddela författaren dessa på nedanstående e-postadress.

Författare: Magnus Källström
E-post: magnus.kallstrom@raa.se

Riksantikvarieämbetet
Box 1114, 621 22 Visby
Tel. 08-5191 8000
www.raa.se